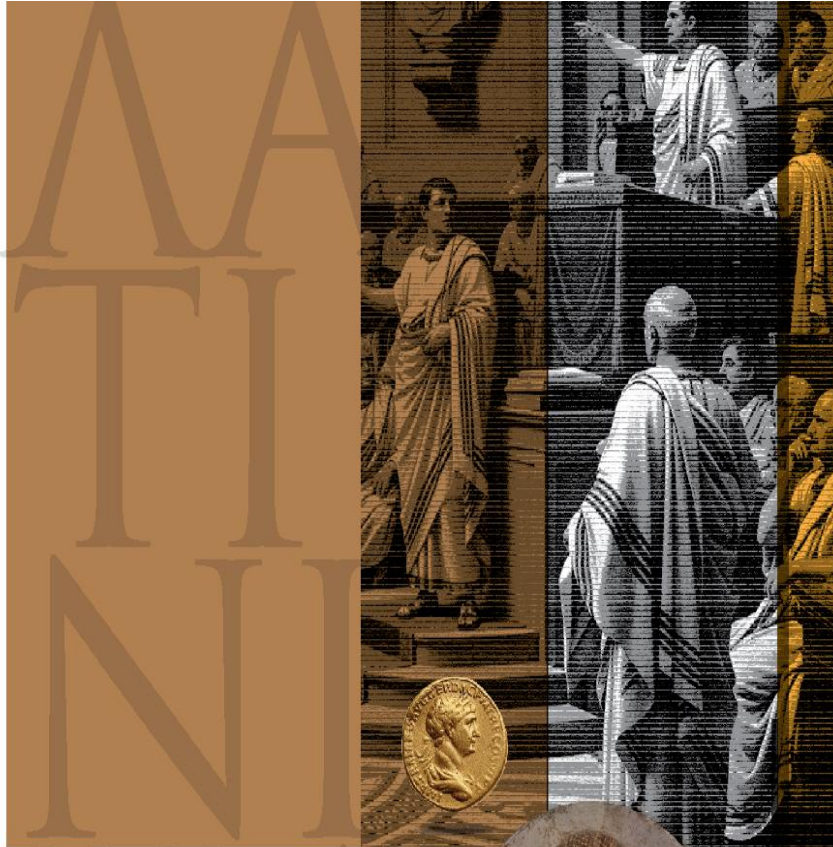

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ - ΜΑΘΗΜΑ ΛΑΤΙΝΙΚΩΝ

ΠΡΟΣΕΓΓΙΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΛΑΤΙΝΙΚΑ:

ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Σάββατο, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 28.02.2026
Λευκωσία, 9:00-13:00

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΚΥΠΡΟΥ

Δανάη Γεωργιάδου

ΕΜΕ Φιλολογικών Μαθημάτων - Υπεύθυνη ΟΑΠ Λατινικών

ΘΕΜΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ:

A. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ:

- ΑΝΑΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ**
- ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΤΥΧΕΣ**

B. Ο ΡΩΜΑΪΚΟΣ ΠΟΛΤΙΣΜΟΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ:

- Πολίτευμα / Πολιτική ζωή – Σημαντικά ιστορικά γεγονότα**
- Ρωμαϊκά Γράμματα – Σχέση με την ελληνική γλώσσα και τον ελληνικό πολιτισμό**

**Αναλυτικό Πρόγραμμα Λατινικών
Β' και Γ' Λυκείου
ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ και ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ**

A. ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

- Να επεξεργάζονται γλωσσικά το λατινικό κείμενο, να το κατανοούν και να το αποδίδουν στη νέα ελληνική.
- Να γνωρίζουν το λατινικό λεξιλόγιο και να αξιοποιούν την ετυμολογία και τις επιβιώσεις του.
- Να γνωρίζουν βασικά στοιχεία μορφολογίας.
- Να γνωρίζουν βασικά στοιχεία σύνταξης.
- Να σχηματίζουν απλές προτάσεις στη λατινική.

Χάρτης Ινδοευρωπαϊκών γλωσσών

- **Τευτονικές:** Αγγλική, Γερμανική, Ολλανδική
- **Σκανδιναβικές:** Δανική, Σουηδική, Νορβηγική, Ισλανδική
- **Βαλτοσλαβικές:** Λιθουανική, Λεττονική, Ρωσική, Πολωνική, Τσεχική, Σερβοκροατική
- **Ιταλοκελτικές:** Λατινική και νεότερες (Ιταλική, Γαλλική, Ισπανική, Πορτογαλική, Ρουμανική)
- **Ινδοϊρανική:** Ιρανική, Περσική, Ινδική (από Σανσκριτική)
- **Μεμονωμένες:** Ελληνική, Αλβανική, Αρμενική
- **Νεκρές:** Χεττιτική, Τοχαρική

Ινδοευρωπαϊκές Γλώσσες

Λατινική γλώσσα

Επιβιώνει στο λεξιλόγιο:

- των νεολατινικών γλωσσών
- των τεχνών και των επιστημών, της πολιτικής, της φιλοσοφίας και κάθε πτυχής της ανθρώπινης πνευματικής δημιουργίας

Ήταν η επίσημη γλώσσα της Παπικής Εκκλησίας μέχρι το 1965

Μαζί με την Αρχαία Ελληνική αποτελούν τα
«κλασικά γράμματα».

- *casus belli*: αιτία πολέμου
- *ex officio*: από θέσεως
- *de facto*: έμπρακτα, τετελεσμένο γεγονός
- *de iure*: με νόμο
- *directiva*: διάταξη, κανονιστική οδηγία
- *mea culpa*: δικό μου σφάλμα
- *persona non grata*: ανεπιθύμητο πρόσωπο
- *dura lex sed lex*: σκληρός νόμος, αλλά νόμος

Ρωμαϊκό δίκαιο

**Αναλυτικό Πρόγραμμα Λατινικών
Β' και Γ' Λυκείου
ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ και ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ**

B. ΡΩΜΑΪΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

- Να αντιλαμβάνονται και να γνωρίζουν βασικά στοιχεία της ρωμαϊκής ιστορίας και γραμματείας.
- Να αντιλαμβάνονται τη δομή της ρωμαϊκής κοινωνίας και τον ιδιάζοντα ιδεολογικό πλούτο της, επισημαίνοντας αξίες των Ρωμαίων που προβάλλονται στα κείμενα.
- Να συγκρίνουν τον ρωμαϊκό κόσμο με τον αρχαίο και τον νέο ελληνικό κόσμο και με τον σύγχρονο ευρωπαϊκό κόσμο.

**Αναλυτικό Πρόγραμμα Λατινικών
Β' και Γ' Λυκείου
ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ και ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ**

**2023-24 και 2024-25:
Συνολική αναδιάρθρωση / επικαιροποίηση**

- εκσυγχρονισμός
- συμβατότητα με τον διδακτικό χρόνο
- διασφάλιση επαρκούς και συνεκτικού σώματος γνώσεων
- προώθηση των βασικών ικανοτήτων της δια βίου μάθησης και διδασκαλία δεξιοτήτων, όπως καθορίζονται από το Συμβούλιο της Ευρώπης (2018)

Καμία διασύνδεση με το υπάρχον ή άλλο διδακτικό εγχειρίδιο

ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ : ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΙΚΤΩΝ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΛΑΤΙΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΟΥ			
Γ' ΤΑΞΗ			
B. Να γνωρίζουν το λατινικό λεξιλόγιο και να αξιοποιούν την ετυμολογία και τις επιβιώσεις του.	B.4. Να εξετάζουν και να αναλύουν τη συγγένεια της λατινικής με σύγχρονες ευρωπαϊκές γλώσσες. Να επεξηγούν και να εξάγουν συμπεράσματα για τον βαθμό επίδρασης της λατινικής σε αυτές. Να αντιλαμβάνονται την αξία και τον παγκόσμιο χαρακτήρα της λατινικής γλώσσας.	Έννοιες/Πληροφορίες: Ετυμολογική συγγένεια με σύγχρονες ευρωπαϊκές γλώσσες	Συντάσσουν πίνακες με ομόρριζες λέξεις της αρχαίας ελληνικής, της λατινικής και άλλων ευρωπαϊκών γλωσσών της επιλογής τους.
		Δεξιότητες/Στρατηγικές Σκέψης: Δεξιότητες πολυγλωσσικές Δεξιότητες ακρόασης και παρατήρησης Δεξιότητες συνεργατικής και αυτόνομης μάθησης B.4.1. Εντοπισμός και σύγκριση λέξεων, ονομάτων και ριζών της λατινικής που παρουσιάζουν ετυμολογική συγγένεια με σύγχρονες ευρωπαϊκές γλώσσες	

7

	B.4.2. Επισήμανση της συγγένειας της λατινικής με σύγχρονες ευρωπαϊκές γλώσσες και αιτιολόγηση του ρόλου της λατινικής στη διαμόρφωση των γλωσσών αυτών
	B.4.3. Εξαγωγή συμπερασμάτων για την αξία και τον παγκόσμιο χαρακτήρα της λατινικής γλώσσας Στάσεις/Αξίες: Σεβασμός και δεκτικότητα στην πολιτισμική ετερότητα, γνώση και κριτική κατανόηση γλώσσας και επικοινωνίας

8

**Αναλυτικό Πρόγραμμα Λατινικών
Β' και Γ' Λυκείου
ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ και ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ**

Ενδεικτικές δραστηριότητες (βλ. τελευταία στήλη Αναλυτικού Προγράμματος)

- Μελετούν τη σημασία λατινικών λέξεων και φράσεων από τη νομική γλώσσα και τις χρησιμοποιούν σε δικά τους κείμενα.
- Αναζητούν με τη βοήθεια έντυπου ή /και ψηφιακού υλικού τα βασικά χαρακτηριστικά της στωικής ή /και επικούρειας φιλοσοφίας, τα εντοπίζουν σε αποσπάσματα της ρωμαϊκής λογοτεχνίας και συζητούν στην τάξη τους προβληματισμούς τους για την επικούρεια στάση ζωής.
- Αναζητούν κινηματογραφικές ταινίες που σχετίζονται με την αρχαία Ρώμη και με την αρχαία Ελλάδα και ετοιμάζουν ψηφιακές παρουσιάσεις για αυτές ή συνθέτουν σύντομες κινηματογραφικές κριτικές.

**Αναλυτικό Πρόγραμμα Λατινικών
Β' και Γ' Λυκείου
ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ και ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ**

Κειμενοκεντρική προσέγγιση

Το κείμενο αποτελεί:

- το πλαίσιο οργάνωσης της διδασκαλίας για κατάκτηση της νέας γνώσης
- μέσο επανάληψης για προηγούμενη γνώση
(σπειροειδής μάθηση)

Αυθεντική διδασκαλία και μάθηση

Οι μαθητές:

- ξεφεύγουν από την αποστήθιση
- αξιοποιούν γνώσεις και δεξιότητες σε πραγματικά προβλήματα και περιβάλλοντα

ΑΓΝΩΣΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ (για τη Γ' τάξη)

- ➡ Είναι σχετικά εύκολα κείμενα, που προσφέρονται για εξάσκηση.
- ➡ Ελκύουν το ενδιαφέρον, αφού αναφέρονται σε γνωστά γεγονότα.
- ➡ Δίνουν αφορμή για επανάληψη / εμπέδωση λεξιλογίου και φαινομένων γραμματικών και συντακτικών.
- ➡ Προσφέρονται για συνεξέταση γλωσσών.

- Γίνεται ελαφρά διασκευή / σύντμηση για διδακτικούς σκοπούς.

* Λεξιλόγιο που δεν περιλαμβάνεται στο σχολικό εγχειρίδιο:

desponso, α': αρραβωνιάζω κορίτσι

uterus -i, αρ. 2: κοιλιά

iustus -a -um: δίκαιος

traduco -xi -ctum -ĕre, γ': διασύρω

occulte, επίρρ.: κρυφά

dimitto -si -ssum -ĕre, γ': διώχνω

adoro, α': λατρεύω

usque, επίρρ.: συνεχώς / *usque dum*: μέχρι

procido -cidi -cidĕre (pro+cado), γ': πέφτω, προσπέφτω

surgo, surrexi, surrectum, surgĕre, γ': σηκώνω/ομαι

orior, ortus sum, orīri, αποθ. δ': ανατέλλω

Από το Κατά Ματθαίον Ευαγγέλιον (1)

(Α' 18-25) *Iesu Christi autem generatio sic erat. **Cum esset desponsata** mater eius Maria Ioseph... inventa est **in utero habens** de Spiritu Sancto. Ioseph autem vir eius, cum esset iustus et nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam. Haec autem **eo cogitante**, ecce angelus Domini in somnis apparuit ei dicens: "Ioseph fili David, **noli timere** accipere Mariam coniugem tuam. Quod enim in ea natum est, de Spiritu Sancto est; pariet autem filium, et vocabis nomen eius Iesum..."...**Exsurgens** autem Ioseph a somno fecit, sicut praecepit ei angelus Domini, et accepit coniugem suam; et non cognoscebat eam, **donec peperit** filium, et vocavit nomen eius Iesum.*

(Β' 1-15) ***Cum natus esset** Iesus in Bethlehem..., ecce Magi ab oriente venerunt Hierosolymam **dicentes**: "Ubi est, **qui natus est**, rex Iudaeorum? Vidimus enim stellam eius... et venimus adorare eum".*

Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν. μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ... εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου. Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων· Ἰωσήφ υἱὸς Δαυὶδ, μὴ φοβηθῆς παραλαβεῖν Μαρὶάμ τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματός ἐστιν Ἁγίου. τέξεται δὲ υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν... Διεγερθεὶς δὲ ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος Κυρίου καὶ παρέλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτήν ἕως οὔ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ..., ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα λέγοντες· ποῦ ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα... καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ.

Από το Κατά Ματθαίον Ευαγγέλιον (2)

Audiens autem Herodes rex turbatus est... Clam vocavit Magos et... dixit: “Ite et interrogate diligenter de puero; cum inveneritis, nuntiate mihi, ut et ego veniens adorem eum.” Qui cum audissent regem, abierunt. Et ecce stella, quam viderant in oriente, antecedebat eos... et stetit supra, ubi erat puer... Intrantes domum viderunt puerum cum Maria matre eius, et procidentes adoraverunt eum; et... obtulerunt ei munera... Et responso accepto in somnis, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in terram suam.

Qui cum recessissent, ecce angelus Domini apparet in somnis Ioseph dicens: “Surge et accipe puerum et matrem eius et fuge in Aegyptum et esto ibi, usque dum dicam tibi; ...Herodes quaeret puerum ad perdendum eum”. Qui surgens accepit puerum et matrem eius nocte et recessit in Aegyptum. Et erat ibi usque ad mortem Herodis...

Ἀκούσας δὲ Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς ἐταράχθη... Λάθρα καλέσας τοὺς μάγους... καὶ... εἶπε· πορευθέντες ἀκριβῶς ἐξετάσατε περὶ τοῦ παιδίου, ἐπὰν δὲ εὕρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ. οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως ἐπορεύθησαν· καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστήρ ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ προῆγεν αὐτούς ... καὶ ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον... ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν εἶδον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ... προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα... καὶ χρηματισθέντες κατ’ ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδην, δι’ ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου φαίνεται κατ’ ὄναρ τῷ Ἰωσήφ λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἴπω σοι· ...Ἡρώδης ζητεῖ τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρώδου...

Μορφοσυντακτικά φαινόμενα που μπορούν να εμπεδωθούν μέσα από τα αποσπάσματα αυτά

- *Cum esset desponsata, Cum natus esset, cum inveneritis, cum audissent, cum recessissent*
- *donec peperit, dum dicam*
- *ut adorem*
- *ne redirent*
- *qui natus est, quam viderant, ubi erat*
- *habens, Exsurgens, dicentes, veniens, Intrans, procidentes*
- *eo cogitante, responso accepto*
- *ad perdendum eum*
- *Ite, interrogate, nuntiate, Surge, accipe, fuge, esto / noli timere*
- *occulte, diligenter*
- *in utero, per aliam viam*
- **δευτερ. χρονικές προτάσεις: cum historicum, cum temporale**
- **δευτερ. χρονικές προτάσεις: υστερόχρονο**
- **δευτερ. συμπερασματικές προτάσεις**
- **δευτερ. βουλευτικές προτάσεις**
- **δευτερ. αναφορικές προτάσεις**
- **μετοχές: είδη**
- **μετοχές: αφαιρετική απόλυτος**
- **γερούνδιο / γερουνδιακό / γερουνδιακή έλξη**
- **προστακτική / απαγόρευση**
- **επίθετα / επιρρήματα και παραθετικά**
- **(εμπρόθετοι) προσδιορισμοί τόπου**

**Αναλυτικό Πρόγραμμα Λατινικών
Β' και Γ' Λυκείου
ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ και ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ**

**Διαφοροποίηση
διδασκαλίας και μάθησης**

- α) Προαπαιτούμενες γνώσεις/στάσεις/δεξιότητες
- β) Βασικές πυρηνικές γνώσεις/στάσεις/δεξιότητες
- γ) Μετασχηματιστικές γνώσεις/στάσεις/δεξιότητες

[Αντιστοιχούν στη διάκριση α), β), γ) των διαφανειών 19, 20, 22, 23.]

Παράδειγμα αξιοποίησης πηγής για τη Β' Λυκείου: Cicero, *Pro Archia*, 11.26, 10.23 (διασκευή)

Πηγή: F.M. Wheelock & R.A. LaFleur, *Wheelock's latin, revised by Richard A. La Fleur*, 6th edition, Harper Collins, New York, p. 146

ΚΕΙΜΕΝΟ

Poetae per litteras hominibus magnam perpetuamque famam dare possunt; multi viri igitur, litteras de suis rebus scribi cupiunt. Trahimur omnes studio laudis et multi gloria ducuntur, quae aut in litteris Graecis aut Latinis inveniri potest. Qui, autem, videt multum fructum gloriae in versibus Latinis sed non in Graecis, nimium errat, quod litterae Graecae leguntur in omnibus fere gentibus, sed Latinae in finibus suis continentur.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

«Οι ποιητές μπορούν, μέσω των γραμμάτων, να δώσουν στους ανθρώπους μεγάλη και διαρκή φήμη· επομένως πολλοί άνδρες επιθυμούν να γράφονται έργα για τα δικά τους κατορθώματα. Όλοι παρασυρόμαστε από τον ζήλο για τον έπαινο και πολλοί οδηγούνται από τη δόξα, η οποία μπορεί να βρεθεί είτε στα ελληνικά είτε στα λατινικά γράμματα. Όποιος όμως βλέπει πολύ καρπό της δόξας στους λατινικούς στίχους αλλά όχι στους ελληνικούς, σφάλει υπερβολικά, διότι τα ελληνικά γράμματα διαβάζονται σχεδόν σε όλα τα έθνη, ενώ τα λατινικά περιορίζονται μέσα στα δικά τους σύνορα.»

ΤΥΠΟΣ ΑΣΚΗΣΗΣ:
Αναγνώριση πτώσης ουσιαστικών

α) Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις του κειμένου με τις πτώσεις που ακολουθούν:
virī, rebus, laudis

Πτώσεις: i. γενική ενικού, ii. ονομαστική πληθυντικού, iii. Δοτική πληθυντικού, iv. αιτιατική πληθυντικού, v. αφαιρετική πληθυντικού

β) Να τρέψετε τα πιο κάτω ουσιαστικά στον αντίθετο αριθμό: ***virī, rebus, laudis***

γ) Να αναγνωρίσετε γραμματικά τα πιο κάτω ουσιαστικά, δηλώνοντας σε ποια άλλη πτώση θα μπορούσαν να είναι, και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας:
virī, rebus, laudis

ΤΥΠΟΣ ΑΣΚΗΣΗΣ:
Συντακτική αναγνώριση τύπων (π.χ. απαρεμφατική σύνταξη)

α) Ποιος είναι ο συντακτικός ρόλος του ***scribi***:

- i. υποκείμενο του *possunt*, τελικό απαρέμφατο, ετεροπροσωπία
- ii. αντικείμενο του *possunt*, τελικό απαρέμφατο, ταυτοπροσωπία
- iii. αντικείμενο του *possunt*, ειδικό απαρέμφατο, ταυτοπροσωπία

β) Να αναγνωρίσετε συντακτικά τον τύπο ***scribi***. Να δηλώσετε αν υπάρχει ταυτοπροσωπία ή ετεροπροσωπία και να δικαιολογήσετε.

γ) 1. Να τρέψετε τον τύπο ***scribi*** στον παρακείμενο και στον μέλλοντα.

2. Να εξηγήσετε κατά πόσο θα μπορούσαν οι συγκεκριμένοι χρόνοι να αξιοποιηθούν στο συγκεκριμένο κειμενικό πλαίσιο, τεκμηριώνοντας την απάντησή σας.

Παράδειγμα αξιοποίησης πηγής για τη Γ' Λυκείου:
Sallustius, *Bellum Catilinae*, 11.4-7 (διασκευή)

ΛΑΤΙΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Sulla, armis capta re publica, bona initia sed malos exitus habuit. Tum, omnes rapere, victores modestiam non habere et crudelia scelera in cives facere coeperunt. Ille etiam exercitum, quem in Asiam duxerat, contra morem maiorum luxuriose nimisque liberaliter administraverat, ut sibi fidum faceret. Loca iucunda facile in otio feroces militum animos corruperant. Ergo ei milites, postquam victoriam paraverunt, nihil victis reliquerunt.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Ο Σύλλας, αφού καταλήφθηκε η πολιτεία με τα όπλα, είχε καλή αρχή, αλλά κακά αποτελέσματα. Τότε, άρχισαν όλοι να αρπάζουν, οι νικητές να μην έχουν εγκράτεια και να διαπράττουν ωμά εγκλήματα εναντίον των πολιτών. Εκείνος επίσης τον στρατό, τον οποίο είχε οδηγήσει στην Ασία, τον είχε διοικήσει, ενάντια στο ήθος των προγόνων, χωρίς ηθικούς φραγμούς και υπερβολικά χαλαρά, για να τον κάνει έμπιστο στον ίδιο. Τα ευχάριστα μέρη είχαν διαφθείρει εύκολα, μέσα στην απραξία, τις φοβερές ψυχές των στρατιωτών. Επομένως, αυτοί οι στρατιώτες, αφού εξασφάλισαν τη νίκη, δεν άφησαν τίποτα στους νικημένους.

ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΟΣ ΤΥΠΟΣ ΑΣΚΗΣΗΣ:
Λειτουργία των μετοχών

α) Η μετοχή **capta**:

1. Είναι σε πτώση ονομαστική ενικού ή αφαιρετική ενικού;
2. Τι είδους μετοχή είναι: α. επιθετική, β. χρονική, γ. εναντιωματική;

β) Να αναγνωρίσετε γραμματικά και συντακτικά τη μετοχή **capta**.

γ) Να τρέψετε τη μετοχή **capta** στην αντίστοιχη δευτερεύουσα πρόταση.

ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΟΣ ΤΥΠΟΣ ΑΣΚΗΣΗΣ:
Εναλλακτικός τρόπος δήλωσης του σκοπού

α) Να επιλέξετε με ποιον από τους πιο κάτω τρόπους μπορεί να αποδοθεί η τελική πρόταση ***ut sibi fidum faceret***:

1. *sibi fidum factum*
2. *ad faciendum sibi fidum*
3. *causa faciendo sibi fidum*

β) Να αποδώσετε την τελική πρόταση ***ut sibi fidum faceret*** με εμπρόθετο προσδιορισμό του γερουνδίου.

γ) Να αποδώσετε την τελική πρόταση ***ut sibi fidum faceret*** με όλους τους δυνατούς εναλλακτικούς τρόπους.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

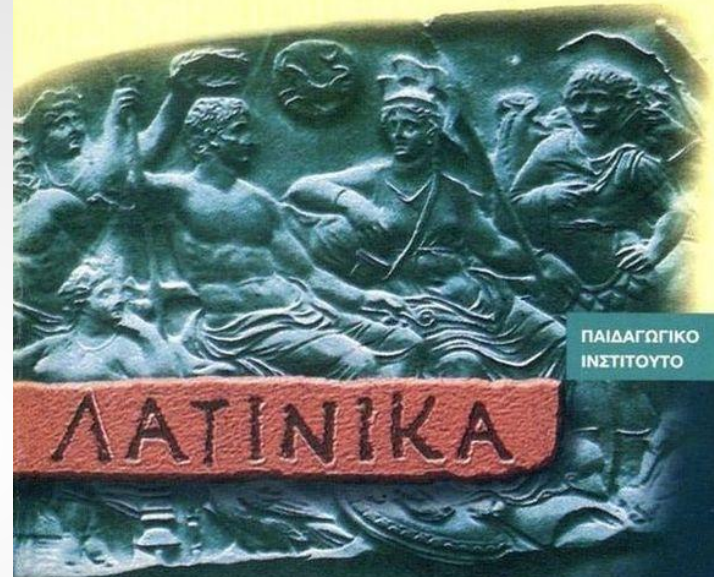
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

ΛΑΤΙΝΙΚΑ

B Τάξη Γενικού
Λυκείου
Θεωρητική Κατεύθυνση

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ
ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

ΛΑΤΙΝΙΚΑ

Γ Τάξη Γενικού
Λυκείου
Θεωρητική Κατεύθυνση

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ
ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

Οι λαοί της Ιταλίας

**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΠΤΥΧΕΣ ΜΕΛΕΤΗΣ
ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ:**

- **Πολίτευμα / Πολιτική ζωή – Σημαντικά ιστορικά γεγονότα**
 - **Ρωμαϊκά Γράμματα – Σχέση με την ελληνική γλώσσα και τον ελληνικό πολιτισμό**
 - **Κοινωνική ζωή – Θρησκευτική ζωή**
 - **Πολιτισμικές αξίες – Ιδεολογία**
-

**ΕΞΕΤΑΣΗ ΔΥΟ ΠΤΥΧΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΕΡΓΑΣΙΑ
(συσχετισμός με Μαθήματα του σχολικού εγχειριδίου):**

A. Πολίτευμα / Πολιτική ζωή – Σημαντικά ιστορικά γεγονότα

B. Ρωμαϊκά Γράμματα – Σχέση με την ελληνική γλώσσα και τον ελληνικό πολιτισμό

Α. Πολίτευμα / Πολιτική ζωή – Σημαντικά ιστορικά γεγονότα:

- 753 π.Χ. Ίδρυση της Ρώμης
- 753 – 509 π.Χ. Βασιλεία: ***regnum***
- 509 – 31 π.Χ. Δημοκρατία: ***res publica***
- 31 π.Χ. – 476 μ.Χ. Αυτοκρατορία: ***imperium Romanum***

Διάλεκτοι Ιταλίας στα ιστορικά χρόνια:

- ❖ **Λατινική – Φαλισκική**
- ❖ **Οσκική – Ουμβρική**
- ❖ **Ετρουσκική γλώσσα (μη Ινδοευρωπαϊκή)**

**Aenēas filius Anchīsae est.
Patria Aenēae Troia est.
Graeci Troiam oppugnant
et dolo expugnant. Aenēas
cum Anchisā, cum nato et
cum sociis ad Italiam
navigat. Sed venti pontum
turbant et Aenēan in
Africam portant. Ibi Didō
regīna novam patriam
fundat. Aenēas regīnae
insidias Graecōrum
renarrat. Regīna Aenēan
amat et Aenēas regīnam.
Denique Aenēas in Italiam
navigat et regīna exspirat.**

II LECTIO SECUNDA

**ΔΙΔΩ ΚΑΙ
ΑΙΝΕΙΑΣ**

(πλαστό κείμενο)

**Aenēas bellum ingens geret in
Italiā. Populos ferōces
contundet, mores eis impōnet
et moenia condet. Tu Aenēam
ad caelum feres. Postea Iūlus,
Aenēae filius, regnum ab
Lavinio transferet et Albam
Longam muniet. Post trecentos
annos Ilia duos filios, Rōmulum
et Remum, pariet, quos lupa
nutriet. Rōmulus moenia Martia
condet Romanosque de suo
nomine appellābit. Rōmānis
imperium sine fine erit. Caesar
Augustus, ab Iūlo ortus, Belli
portas claudet et Saturnium
regnum restituet. Hunc tu, ut
Aenēam, in caelo accipies.**

X
LECTIO DECIMA

**Η ΠΡΟΦΗΤΕΙΑ
ΤΟΥ ΔΙΑ**

Vergilius
***Aeneis*, 1,257-296**
(διασκευή)

**Tarquinius Superbus,
septimus atque ultimus
regum, hoc modo imperium
perdit. Filius eius Sextus
Tarquinius pudicitiam
Lucretiae, uxoris Collatini
laedit. Maritus et pater et
Iunius Brutus eam maestam
inveniunt. Illis femina cum
lacrimis iniuriam aperit et
cultro se ipsam interficit.
Brutus ex vulnere dolore
magno cultrum extrahit et
delictum punire parat.
Populum concitat et Tarquinio
imperium adimit. Liber iam
populus Rōmānus duo
consules, Iunium Brutum et
Tarquinius Collatinum,
deligere constituit.**

IX LECTIO NOVA

**Η ΕΓΚΑΘΙΔΡΥΞΗ
ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΣΤΗ ΡΩΜΗ**

**Eutropius
Ab urbe condita 1,7
(διασκευή)**

Φορείς εξουσίας στη Res publica:

- Οι δύο Ύπατοι: *duo Consules*
- Η Σύγκλητος: *Senatus*

(Υπάρχουν σε διάφορα κεφάλαια αναφορές στο υπατικό και το συγκλητικό αξίωμα.)

Cum Servius Sulpicius Galba et Aurēlius Cotta consules in senātu contenderent uter adversus Viriāthum in Hispaniam mitterētur, magna inter patres conscriptos dissensio erat, aliis pro Galbā et aliis pro Cottā dicentibus; solus P. Scipio Aemiliānus cum toto senātu dissensit: «Neutrum» inquit «mihi mitti placet, quia alter nihil habet, alteri nihil est satis». Nam Scipio Aemiliānus aequē malam imperii magistrā iudicābat inopiam atque avaritiam. Quā sententiā graviter et sine ullā malevolentīā dictā Scipio obtinuit, ut neuter in provinciam mitterētur.

L
LECTIO
QUINQUAGESIMA

**Η ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ
Η ΑΠΛΗΣΤΙΑ
ΕΙΝΑΙ ΚΑΚΟΙ
ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΤΗΣ
ΕΞΟΥΣΙΑΣ**

Valerius Maximus

***Facta ac dicta
memorabilia***

6,4,2

**(με ορισμένες
αλλαγές)**

In eā civitatē, quam leges continent, boni viri libenter leges servant. Lex enim est fundamentum libertātis, fons aequitātis. Mens et animus et consilium et sententia civitātis posita est in legibus. Ut corpora nostra sine mente, sic civitas sine lege non stat. Legum ministri sunt magistrātus, legum interpretes iudices, legum denique omnes servi sumus: sic enim liberi esse possumus.

VI LECTIO SEXTA

OI NOMOI

Cicero
***Pro Cluentio* 146**
(διασκευή)

Philosophi mundum censent regi numine deōrum; eum esse putant quasi commūnem urbem et civitātem hominum et deōrum, et unum quemque nostrum eius mundi esse partem; ex quo illud natūrā consequitur, ut commūnem utilitātem nostrae anteponāmus. Ut enim leges omnium salūtem singulōrum salūti antepōnunt, sic vir bonus et sapiens et legibus parens consulit utilitāti omnium plus quam unīus alicuius aut suae. Nec magis vituperandus est proditor patriae quam proditor commūnis utilitātis, aut commūnis salūtis desertor propter suam utilitātem et salūtem. Ex quo fit, ut laudandus is sit, qui pro re publicā cadat, quod decet cariōrem nobis esse patriam quam nosmet ipsos.

**XLVI
LECTIO
SEXTA ET QUADRAGESIMA**

**ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΜΦΕΡΟΝ
ΜΠΑΙΝΕΙ
ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ ΑΤΟΜΙΚΟ**

Cicero
***De finibus* 3,64**
(με ελάχιστες
αλλαγές)

Κοινωνικές τάξεις:

- πολίτες: *cives*
 - πατρίκιοι: *patricii*
 - πληβείοι: *plebs*
- απελευθέρωτοι: *liberti*
- δούλοι: *servi*

Με βάση τη στρατιωτική θητεία:

- συγκλητικοί: *senatores*
- ιππείς: *equites*
- προλετάριοι: *proletarii*

**Aesōpi nostri Licinus servus tibi
notus Rōmā Athēnas fūgit. Is
Athēnis apud Patrōnem Epicurēum
paucos menses pro libero fuit, inde
in Asiam abiit. Postea Plato quidam
Sardiānus, cum eum fugitivum esse
ex Aesōpi litteris cognovisset,
hominem comprehendit et in
custōdiam Ephesi tradidit. Tu
hominem investiga, quaeso,
summāque diligentīā vel Rōmam
mitte vel Epheso rediens tecum
dedūc. Noli spectāre quanti homo
sit. Parvi enim preti est, qui tam
nihili est. Sed, propter servi scelus
et audaciam, tanto dolōre Aesōpus
est adfectus, ut nihil ei gratius
possit esse quam recuperatio
fugitivi.**

**XXVIII
LECTIO
DUODETRICESIMA**

**ΣΤΑ ΙΧΝΗ
ΕΝΟΣ
ΔΡΑΠΕΤΗ ΔΟΥΛΟΥ**

**Cicero
Ad Quintum fratrem
1,2,14
(με ορισμένες
αλλαγές)**

Unum fuisse Homēro servum, tres
Platōni, nullum Zenōni tradunt. Nemo
vero eos miserētur, quod infeliciter
vixerint. **Menēnius Agrippa**, qui inter
patres ac plēbem publicae gratiae
sequester fuit, aere collāto funerātus
est. Atilius Rēgulus, cum Poenos in
Africā funderet, ad sentum scripsit
mercenarium suum discessisse et ab
eo desertum esse rus; id senatui
publice curārī placuit, quoniam
Rēgulus aberat. Scipiōnis filiae ex
aerario dotem accepērunt, quia nihil
illis reliquerat pater. Aequum
mehercule erat populum Rōmānum
tribūtum Scipiōni conferre, cum a
Carthagine semper tribūtum ipse
exigeret. O felīces viros puellārum,
quibus populus Rōmānus loco soceri
fuit!

XXXV
LECTIO
QUINTA ET TRICESIMA

Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ
ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΑ ΔΕΙΝΑ
ΤΗΣ ΕΞΟΡΙΑΣ

Seneca
Consolatio ad
***Helviam* 12, 4-6**
(διασκευή)

Num ad hostem vēni et captīva in castris tuis sum? In hoc me longa vita et infēlix senecta traxit, ut primum exsulem deinde hostem te vidērem? Qui potuisti populārī hanc terram, quae te genuit atque aluit? Non tibi ingredienti fines patriae ira cecidit? Quamvis infesto et mināci animo perveneras, cur, cum in conspectu Rōma fuit, tibi non succurrit: «intra illa moenia domus ac penātes mei sunt, mater coniunx liberique»? Ergo ego nisi peperissem, Rōma non oppugnarētur; nisi filium habērem, liberā in liberā patriā mortua essem. Ego nihil iam pati possum nec diu miserrima futūra sum: at contra hos, si pergis, aut immatūra mors aut longa servitus manet.

**XLIII
LECTIO
TERTIA ET QUADRAGESIMA**

**Η ΟΡΓΗ
ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ
(Κοριολανός)**

**Titus Livius
Ab urbe condita
2.40.5-9
(με ελάχιστες
αλλαγές)**

Bello Latīno T. Manlius consul nobili genere natus exercitui Rōmanōrum praefuit. Is cum aliquando castris abiret, edixit ut omnes pugnā abstinērent. Sed paulo post filius eius castra hostium praeterequitāvit et a duce hostium his verbis proelio laccessitus est: «Congrediāmur, ut singulāris proelii eventu cernātur, quanto miles Latīnus Rōmāno virtūte antecellat». Tum adulescens, viribus suis confisus et cupiditāte pugnandi permōtus, iniussū consulis in certāmen ruit; et fortior hoste, hastā eum transfixit et armis spoliāvit. Statim hostes fugā salūtem petivērunt. Sed consul, cum in castra revertisset, adulescentem, cuius operā hostes fugāti erant, morte multāvit.

**XXXI
LECTIO
PRIMA ET TRICESIMA**

**Η ΓΕΝΝΑΙΟΤΗΤΑ
ΔΕΝ ΒΓΑΙΝΕΙ ΠΑΝΤΑ
ΣΕ ΚΑΛΟ**

**Titus Livius
Ab urbe condita
8.6-7
(διασκευή)**

**Brenno duce Galli, apud Alliam
flumen delētis legiōnibus
Rōmanōrum, evertērunt urbem
Romam praeter Capitōlium, pro
quo immensam pecuniam
accepērunt. Tum Camillus, qui
diu apud Ardeam in exilio fuerat
propter Vēientānam praedam non
aequo iure divīsam, absens
dictātor est factus; is Gallos iam
abeuntes secūtus est: quibus
interemptis aurum omne recēpit.
Quod illic appensum civitāti
nomen dedit: nam Pisaurum
dicitur, quod illic aurum
pensātum est. Post hoc factum
rediit in exilium, unde tamen
rogātus reversus est.**

**XXI
LECTIO
PRIMA ET VICESIMA**

**ΠΩΣ ΠΗΡΕ
ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ
ΤΟ
PISAURUM**

**Servius
Comm. In Verg. Aen.
6,825
(ελάχιστες αλλαγές)**

Η εξάπλωση της Ρώμης (3^{ος} - 1^{ος} αι. π.Χ.)

Καρχηδονιακοί πόλεμοι

1) Πρώτος: 264-241 π.Χ.

2) Δεύτερος: 218-201 π.Χ.

«Hannibal ante portas!»

«Ceterum censeo Carthaginem esse delendam!»

3) Τρίτος: 149-146 π.Χ.

Unum fuisse Homēro servum, tres
Platōni, nullum Zenōni tradunt. Nemo
vero eos miserētur, quod infelicitē
vixerint. Menēnius Agrippa, qui inter
patres ac plēbem publicae gratiae
sequester fuit, aere collāto funerātus
est. **Atilius Rēgulus**, cum Poenos in
Africā funderet, ad sentum scripsit
mercenarium suum discessisse et ab
eo desertum esse rus; id senatui
publice curārī placuit, quoniam
Rēgulus aberat. Scipiōnis filiae ex
aerario dotem accepērunt, quia nihil
illis reliquerat pater. Aequum
mehercule erat populum Rōmānum
tribūtum Scipiōni conferre, cum a
Carthagine semper tribūtum ipse
exigeret. O felices viros puellārum,
quibus populus Rōmānus loco soceri
fuit!

XXXV
LECTIO
QUINTA ET TRICESIMA

Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ
ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΑ ΔΕΙΝΑ
ΤΗΣ ΕΞΟΡΙΑΣ

Seneca
Consolatio ad
***Helviam* 12, 4-6**
(διασκευή)

Hannibal, dux Carthaginiensis, VI et XX annos natus, omnes gentes Hispaniae bello superāvit et Saguntum vi expugnāvit. Postea Alpes, quae Italiam ab Galliā seiungunt, cum elephantis transiit. Ubi in Italiā fuit, apud Ticīnum, Trebiam, Trasumēnum et Cannas copias Rōmanōrum profligāvit et delēvit. Populus Rōmānus cladem Cannensem pavidus audīvit. In agro Falerno Hannibal ex insidiis Fabii Maximi se expedīvit. Postquam XIV annos in Italiā complēvit, Carthaginienses eum in Africam revocavērunt. Ibi Hannibal bellum cum Rōmānis componere frustra cupīvit. Denique cum P. Scipiōne apud Zamam dimicāvit, sed Rōmāni victoriam reportavērunt.

XI LECTIO UNDECIMA

Η ΡΩΜΗ
ΚΑΙ
Η ΚΑΡΧΗΔΟΝΑ

Nepos
Hannibal
(επιλογή και
διασκευή)

Cum Africānus in Literno esset,
complūres praedōnum duces forte
salutātum ad eum venērunt. Tum
Scipio, cum se ipsum captum venisse
eos existimasset, praesidium
domesticōrum in tecto conlocāvit.
Quod ut praedōnes animadvertērunt,
abiectis armis ianuae
appropinquavērunt et clarā voce
Scipiōni nuntiavērunt (incredibile
audītu!) virtūtem eius admirātum se
venisse. Haec postquam domestici
Scipiōni rettulērunt, is fores reserāri
eosque intromitti iussit. Praedōnes
postes ianuae tamquam sanctum
templum venerāti sunt et cupide
Scipiōnis dextram osculāti sunt. Cum
ante vestibulum dona posuissent,
quae homines deis immortalibus
consecrāre solent, domum
revertērunt.

XXXIV
LECTIO
QUARTA ET TRICESIMA

Ο ΣΚΙΠΙΩΝΑΣ Ο
ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ
ΚΑΙ
ΟΙ ΛΗΣΤΑΡΧΟΙ

Valerius Maximus
Facta ac dicta
memorabilia
2,10,2
(διασκευή)

Cato attulit quodam die in curiam ficum praecocem ex Carthagine ostendensque patribus «Interrogo vos» inquit «quando hanc ficum decerptam esse putētis ex arbore». Cum omnes recentem esse dixissent, «Atqui ante tertium diem» inquit «scitōte decerptam esse Carthagine. Tam prope a muris habēmus hostem! Itaque cavēte periculum, tutamini patriam. Opibus urbis nolite confidere. Fiduciam, quae nimia vobis est, deponite. Neminem credideritis patriae consultūrum esse, nisi vos ipsi patriae consulueritis. Mementōte rem publicam in extrēmo discrimine quondam fuisse!» Statimque sumptum est Punicum bellum tertium, quo Carthāgo delēta est.

**XXV
LECTIO
QUINTA ET VICESIMA**

**ΠΩΣ ΕΝΑ ΣΥΚΟ
ΣΤΑΘΗΚΕ ΑΦΟΡΜΗ
ΝΑ ΚΑΤΑΣΤΡΑΦΕΙ
Η ΚΑΡΧΗΔΟΝΑ**

**Plinius
Historia Naturalis
15, 74-75
(διασκευή)**

Κατάκτηση της Ελλάδας από τους Ρωμαίους:

168 π.Χ.: Ήττα του βασιλιά Περσέα της Μακεδονίας από τον Αιμίλιο Παύλο στην Πύδνα

146 π.Χ.: Καταστροφή της Κορίνθου από τον Λεύκιο Μόμμιο

**L. Aemilio Paulo consuli
iterum bellum cum Perse rege
gerere obtigit. Ut domum ad
vesperum rediit, filiola eius
Tertia, quae tum erat
admodum parvula, ad
complexum patris cucurrit.
Pater filiae osculum dedit sed
animadvertit eam esse
tristiculam. «Quid est» inquit
«mea Tertia? Cur tristis es?
Quid tibi accidit?» «Mi pater»
respondit illa «Persa periit».
Perierat enim catellus eo
nomine, quem puella multum
amābat. Tum pater Tertiae
dixit «omen accipio». Sic ex
fortuito dicto spem praeclāri
triumphi animo praesumpsit.**

XII **LECTIO DUODECIMA**

**Ο ΥΠΑΤΟΣ
ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΠΑΥΛΟΣ
ΚΑΙ ΤΟ
ΣΚΥΛΑΚΙ
ΤΗΣ ΚΟΡΗΣ ΤΟΥ**

Cicero
De divinatione
1,103
(διασκευή)

Sulpicius Gallus legātus Luci **Aemili Pauli** erat, qui bellum adversus Persen regem gerēbat. Serēnā nocte subito luna defecerat; ob repentinum monstrum terror animos militum invaserat et exercitus fiduciam amiserat. Tum Sulpicius Gallus de caeli ratiōne et de stellārum lunaeque statu ac motibus disputāvit eōque modo exercitum alacrem in pugnam misit. Sic liberāles artes Galli aditum ad illustrem illam Pauliānam victoriam dedērunt. Quia ille metum exercitus Rōmāni vicerat, imperātor adversarios vincere potuit!

**XIII
LECTIO
TERTIA DECIMA**

**ΠΩΣ Η ΓΝΩΣΗ
ΝΙΚΗΣΕ ΤΗ
ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑ**

Valerius Maximus
*Facta ac dicta
memorabilia*
8,11,1
(διασκευή)

Εμφύλιοι πόλεμοι 1^{ου} π.Χ. αι.

- **Μάριος Vs Σύλλας**
- **Πομπήιος Vs Καίσαρας**
- **Κάσσιος, Βρούτος Vs Αντώνιος, Οκταβιανός**
- **Αντώνιος Vs Οκταβιανός**

Sulla, occupāta urbe, senātum armātus coegerat ut **C. Marius** quam celerrime hostis iudicarētur. Cuius voluntāti nemo obviam ire audēbat; solus Quintus Mucius Scaevola augur de hac re interrogātus sententiam dicere noluit. Quin etiam cum Sulla minitans ei instāret, dixit is Sullae: «Licet mihi ostendas agmina militum, quibus curiam circumsedisti; licet mortem minitēris, numquam tamen ego hostem iudicābo Marium. Etsi senex et corpore infirmo sum, semper tamen meminero urbem Rōmam et Italiam a Mario conservātam esse.

**XL
LECTIO
QUADRAGESIMA**

**ΑΚΛΟΝΗΤΗ
ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΜΠΡΟΣΤΑ
ΣΤΙΣ ΑΠΕΙΛΕΣ
ΤΟΥ ΔΙΚΤΑΤΟΡΑ**

Valerius Maximus
*Facta ac dicta
memorabilia*
3,8,5
(διασκευή)

Cerva alba eximiae pulchritūdinis Sertōrio a Lusitāno quodam dono data erat. Sertōrius omnibus persuāsit cervam, instinctam numine Diānae, conloqui secum et docēre, quae utilia factu essent. Si quid durius ei videbātur, quod imperandum militibus esset, a cervā sese monitum esse praedicābat. Ea cerva quodam die fūgit et perisse credita est. Cum aliquis Sertōrio nuntiavisset cervam inventam esse, Sertōrius eum iussit tacēre; praeterea praecēpit ut eam postero die repente in eum locum emitteret, in quo ipse cum amīcis futūrus esset. Postridie eius diēi Sertōrius, admissis amīcis in cubiculum suum, dixit eis visum in somno sibi esse cervam, quae perisset, ad se reverti. Cum cerva, emissa a servo, in cubiculum Sertōrii introrupisset, admiratio magna orta est.

**XLVIII
LECTIO
DUODEQUINGAGESIMA**

**ΤΟ ΕΛΑΦΙ
ΤΟΥ
ΣΕΡΤΩΡΙΟΥ**

**Aulus Gellius
Noctes Atticae
15,22, 4-9
(διασκευή)**

**Marco Tullio Cicerōne et Gaio
Antōnio consulibus, Lucius
Sergius Catilīna, nobilissimi
generis vir sed ingenii pravissimi,
contra rem publicam coniuārvit.
Eum clari quidam sed improbi viri
consecūti erant. Catilīna a
Cicerōne ex urbe expulsus est.
Socii eius deprehensi sunt et in
carcere strangulāti sunt. Ab
Antōnio, altero consule, Catilīna
ipse cum exercitu suo, proelio
victus, interfectus est. Gaius
Sallustius tradit multos etiam
milites Rōmānos in eādem
cruentissimā pugnā occisos esse,
multos autem graviter vulnerātos
esse.**

**XIX
LECTIO
UNDEVICESIMA**

**Η ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ
ΤΟΥ
ΚΑΤΙΛΙΝΑ**

Eutropius
***Ab urbe condita* 6,15**
(με ορισμένες αλλαγές)

Nonnulli sunt in hoc ordine, qui aut ea, quae imminet, non videant, aut ea, quae vident, dissimulent: qui spem Catilinae mollibus sententiis aluērunt coniurationemque nascentem non credendo confirmavērunt; quorum auctoritatem secūti multi, non solum improbi verum etiam imperiti, si in hunc animadvertissem, crudeliter et regie id factum esse dicerent. Nunc intellego, si iste in Manliana castra pervenerit, quo intendit, neminem tam stultum fore, qui non videat coniurationem esse factam, neminem tam improbum, qui non fateatur.

**XLII
LECTIO
ALTERA ET QUADRAGESIMA**

**Ο ΚΙΚΕΡΩΝΑΣ
ΚΑΙ
Η ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ
ΤΟΥ ΚΑΤΙΛΙΝΑ**

**Cicero
In Catilinam 1,30
(με ελάχιστες
αλλαγές)**

Germanōrum vita omnis in venationibus atque in studiis rei militāris consistit. Germāni non student agricultūrae; lacte, caseo et carne nutriuntur. Locis frigidissimis pelles solum habent et in fluminibus lavantur. Cum civitas bellum gerit, magistrātus creantur cum vitae necisque potestāte. Equestribus proeliis saepe ex equis desiliunt ac pedibus proeliantur: ephippiōrum usus res turpis et iners habētur. Vinum a mercatoribus ad se importāri non sinunt quod eā rē, ut arbitrantur, remollescunt homines atque effeminantur.

**XV
LECTIO
QUINTA DECIMA**

**ΤΑ ΗΘΗ
ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΩΝ**

**Caesar
De bello Gallico
4,1 κ.ε.
(επιλογή και
διασκευή)**

Nostri, postquam pila in hostes misērunt, gladiis rem gerunt. Repente post tergum equitātus cernitur; cohortes appropinquant; hostes terga vertunt ac fugiunt; eis equites occurrunt. Fit magna caedes. Sedulius, dux et princeps Lemovīcum, occiditur; dux Arvernōrum vivus in fugā comprehenditur; signa militaria LXXIIII (septuaginta quattuor) ad Caesarem referuntur; magnus numerus hostium capitur atque interficitur; reliqui ex fugā in civitātes discēdunt. Postero die ad Caesarem legati mittuntur. Caesar iubet arma tradi ac principes prodūci. Ipse pro castris consēdit; eo duces producuntur. Vercingetorix deditur, arma proiciuntur.

**XVI
LECTIO
SEXTA DECIMA**

**Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΜΑΧΗ
ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΑ
ΣΤΗ ΓΑΛΑΤΙΑ**

**Caesar
De bello Gallico
7, 88-89
(επιλογή)**

**Caesar propter frumenti
inopiam legiōnes in hibernis
multis conlocat. Ex quibus
quattuor in Nerviiis hiemāre
iubet et tribus imperat in
Belgis remanēre. Legātos
omnes frumentum in castra
importāre iubet. Milites his
verbis admonet: «Hostes
adventāre audio; speculatōres
nostri eos prope esse
nuntiant. Vim hostium cavēre
debetis; hostes enim de
coilibus advolāre solent et
caedem militum perpetrāre
possunt».**

**VII
LECTIO SEPTIMA**

**ΕΤΟΙΜΑΣΙΕΣ
ΓΙΑ
ΞΕΧΕΙΜΩΝΙΑΣΜΑ**

**Caesar
De bello Gallico 5,24
(διασκευή)**

Omnia sunt excitanda tibi uni, C. Caesar, quae iacere sentis perculsa atque prostrata impetu belli ipsius, quod necesse fuit: constituenda iudicia, revocanda fides, comprimendae libidines, propaganda suboles; omnia quae dilapsa iam diffluxerunt, severis legibus vincienda sunt. In tanto civili bello, in tanto ardore animorum et armorum, quassata res publica multa perdidit et ornamenta dignitatis et praesidia stabilitatis suae; multaque uterque dux fecit armatus, quae idem togatus fieri prohibuisset. Quare subveniendum reipublicae est et omnia nunc belli vulnera tibi sananda sunt, quibus praeter te mederi nemo potest.

**XXXIII
LECTIO
TERTIA ET TRICESIMA**

**ΚΑΙΡΟΣ
ΓΙΑ
ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ
(Καίσαρ – Πομπήιος)**

**Cicero
Pro Marcello 8
(με μικρές
αλλαγές)**

- Post bellum Actiacum **Cassius Parmensis**, qui in exercitu M. Antōnii fuerat, Athēnas confūgit. Ibi vix animum sollicitum somno dederat, cum repente apparuit ei species horrenda. Existimāvit ad se venīre hominem ingentis magnitudinis et facie squalidā, similem effigiēi mortui. Quem simul aspexit Cassius, timōrem concēpit nomenque eius audīre cupīvit. Respondit ille se esse Orcum. Tum terror Cassium concussit et e somno eum excitāvit. Cassius servos inclamāvit et de homine eos interrogāvit. Illi neminem viderant. Cassius iterum se somno dedit eandemque speciem somniāvit. Paucis post diēbus res ipsa fidem somnii confirmāvit. Nam Octaviānus supplicio capitis eum adfēcit.

XIV
LECTIO
QUARTA DECIMA

ΕΝΑ ΦΟΒΕΡΟ
ΟΝΕΙΡΟ

Valerius Maximus
Facta ac dicta
memorabilia
1,7,7
(διασκευή)

Porcia, Bruti uxor, cum viri sui consilium de interficiendo Caesare cognovisset, cultellum tonsorium quasi unguium resecandōrum causā poposcit eoque velut forte elapso se vulnerāvit. Clamōre deinde ancillārum in cubiculum vocātus **Brutus** ad eam obiurgandam vēnit quod tonsōris praeripuisset officium. Cui secrēto Porcia «non est hoc» inquit «temerarium factum meum, sed certissimum indicium amōris mei erga te tale consilium molientem: experīri enim volui, quam aequo animo me ferro essem interemptūra, si tibi consilium non ex sententiā cessisset».

XLIX
LECTIO
UNDEQUINQUAGESIMA

Η ΠΟΡΚΙΑ
ΚΑΙ
Ο ΒΡΟΥΤΟΣ

Valerius Maximus
Facta ac dicta
memorabilia
4,3,5
(με ορισμένες
αλλαγές)

In eum locum res deducta est, ut, nisi qui deus vel casus aliqui subvenerit, salvi esse nequeāmus. Equidem, ut vēni ad urbem, non destiti omnia et sentīre et dicere et facere, quae ad concordiam pertinērent; sed tantus furor omnes invaserat, ut pugnāre cuperent, etsi ego clamābam nihil esse bello civili miserius. Omnia sunt misera in bellis civilibus, sed nihil miserius quam ipsa victoria: ea victōres ferociōres impotentioresque reddit, ut, etiamsi natūrā tales non sint, necessitāte esse cogantur. Bellōrum enim civilium exitus tales sunt semper, ut non solum ea fiant, quae velit victor, sed etiam ut victor obsequātur iis, quorum auxilio victoria parta sit.

**XXXVII
LECTIO
SEPTIMA ET
TRICESIMA**

**Η ΚΑΤΑΡΑ
ΤΩΝ
ΕΜΦΥΛΙΩΝ
ΠΟΛΕΜΩΝ**

Cicero
Ad familiares
16,12,1 και 12,18,2
(επιλογή και
διασκευή)

**Haec est tyrannōrum vita, in quā
nulla fides, nulla caritas, nulla
fiducia benevolentiae stabilis esse
potest: tyrannis omnia semper
suspecta atque sollicita sunt;
nullus locus amicitiae eis est.
Nescio enim quis possit diligere
eum, quem metuat, aut eum, a quo
se metui putet. Coluntur tamen
simulatiōne dumtaxat ad tempus.
Quodsi forte, ut fit plerumque,
cecidērunt, tum intellegitur, quam
fuerint inopes amicōrum. Hoc est
quod Tarquinius dixisse ferunt
exulantem: «Tum intellexi, quos
fīdos amīcos habuissem, quos
infīdos, cum iam neutris gratiam
referre poteram».**

**XLIV
LECTIO
QUARTA ET QUADRAGESIMA**

**Η ΖΩΗ
ΤΩΝ
ΤΥΡΑΝΝΩΝ**

**Cicero
De amicitia 52
(με ελάχιστες
αλλαγές)**

Οκταβιανός Αύγουστος

31 π.Χ. - 14 μ.Χ.

**Iulia, Augusti filia, matūre habēre
coeperat canos, quos legere
secrete solēbat. Hac re auditā
Augustus voluit filiam deterrēre
quominus id faceret. Eo consilio
aliquando repente intervēnit
oppressitque ornatrices. Etsi super
vestem eārum deprehendit canos,
tamen Augustus dissimulāvit eos
vidisse et aliis sermonibus tempus
extraxit, donec induxit mentiōem
aetātis. Tum interrogāvit filiam,
utrum post aliquot annos cana esse
mallet an calva. Cum illa
respondisset «ego, pater, cana
esse malo», mendacium illi pater
obiēcit: «Non dubito quin calva
esse nolis. Quid ergo non times nē
istae te calvam faciant?»**

XLVII LECTIO

SEPTIMA ET QUADRAGESIMA

**Ο ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ
ΚΑΙ Η ΦΙΛΑΡΕΣΚΕΙΑ
ΤΗΣ ΚΟΡΗΣ ΤΟΥ
ΙΟΥΛΙΑΣ**

Macrobius
***Saturnalia* 2,5,7**
(με ορισμένες
αλλαγές)

Ovidius poēta in terrā Ponticā
exulat. Epistulas Rōmam
scriptitat. Epistulae plenae
querelārū sunt. Rōmam
desiderat et fortūnam
adversam deplōrat. Narrat de
incolis barbaris et de terrā
gelidā. Poētam curae et
miseriae excruciant. Epistulis
contra iniuriam repugnat.
Musa est unica amīca poētae.

I **LECTIO PRIMA**

**Ο ΕΞΟΡΙΣΤΟΣ
ΠΟΙΗΤΗΣ**

(Οβίδιος)

(πλαστό κείμενο)

**Claudius quinquagesimo anno
aetātis suae imperium cēpit
mirabili quodam casu. Exclūsus
ab insidiatōribus Caligulae,
recesserat in diaetam, cui nomen
est Hermaeum. Paulo post
rumōre caedis exterritus
prorepsit ad solarium proximum
et inter vela praetenta foribus se
abdedit. Discurrens miles pedes
eius animadvertit; eum latentem
adgnōvit; extractum
imperatōrem eum salutāvit. Hinc
ad commilitōnes suos eum
adduxit. Ab his in castra delātus
est tristis et trepidus, dum obvia
turba quasi moritūrum eum
miserātur. Postero die Claudius
imperātor factus est.**

**XX
LECTIO VICESIMA**

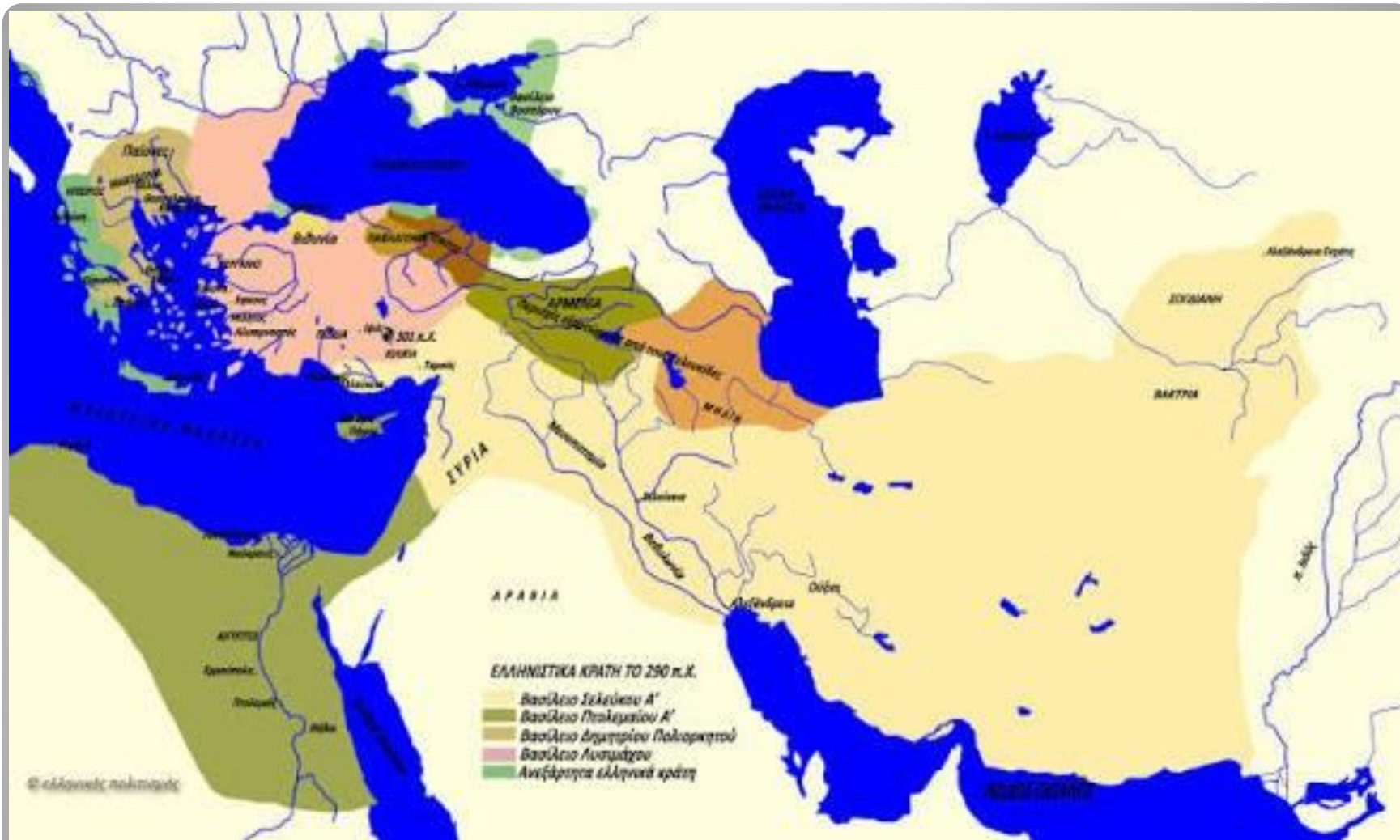
**ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΙΣ
ΚΟΥΡΤΙΝΕΣ
Ή ΠΩΣ Ο ΚΛΑΥΔΙΟΣ
ΕΓΙΝΕ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑΣ**

**Suetonius
Claudius 10
(διασκευή)**

Β. Ρωμαϊκά Γράμματα – Σχέση με την ελληνική γλώσσα και τον ελληνικό πολιτισμό

Περίοδοι Λογοτεχνίας:

- Προκλασική εποχή
- Κλασική εποχή:
 - Χρόνοι του Κικέρωνα
 - Χρόνοι του Αυγούστου
- Μετακλασική εποχή
- Ύστερη αρχαιότητα

Ο ελληνικός κόσμος τον 3^ο αι. π.Χ.

**Ο ελληνικός
αποικισμός**

της

**Ιταλίας και
Σικελίας**

7ος - 4ος π.Χ. αι.

Lapis Satricanus

**Από τις αρχαιότερες λατινικές επιγραφές,
6^{ος} αι. π.Χ. Βρέθηκε νότια της Ρώμης.
Συγκρίνετε με το ελληνικό αλφάβητο.**

240 π.Χ.

**Γενέθλιος ημέρα
Λατινικής
Λογοτεχνίας**

Livius Andronicus

Σχέση με την ελληνική λογοτεχνία:

IMITATIO: δημιουργική πρόσληψη – μίμηση

και

AEMULATIO: ανταγωνισμός

Cum P. Cornēlius Nasīca ad **Ennium** poētam venisset eique ab ostio quaerenti Ennium ancilla dixisset eum domi non esse, Nasīca sensit illam domini iussu id dixisse et illum intus esse. Accipe nunc quid postea Nasīca fecerit. Paucis post diēbus cum Ennius ad Nasīcam venisset et eum a ianuā quaereret, exclamāvit Nasīca se domi non esse, etsi domi erat. Tum Ennius indignātus quod Nasīca tam aperte mentiebātur: «Quid?» inquit «Ego non cognosco vocem tuam?» Visne scire quid Nasīca responderit? «Homo es impudens. Ego cum te quaererem, ancillae tuae credidi te domi non esse; tu mihi ipsi non credis?»

XXIV
LECTIO
QUARTA ET VICESIMA

ΤΟ ΠΑΘΗΜΑ
ΕΝΟΣ ΨΕΥΤΗ

Cicero
***De Oratore* 2,276**
(με ορισμένες
αλλαγές)

Cum **Accius** ex urbe Rōmā
Tarentum venisset, ubi **Pacuvius**
grandi iam aetāte recesserat,
devertit ad eum. Accius, qui multo
minor natu erat, tragoediam suam,
cui «Atreus» nomen est, ei
desideranti lēgit. Tum Pacuvius
dixit sonōra quidem esse et grandia
quae scripsisset, sed vidēri tamen
ea sibi duriōra et acerbiōra. «Ita
est» inquit Accius «ut dicis; neque
id me sane paenitet; meliōra enim
fore spero, quae deinceps scribam.
Nam quod in pomis est, idem esse
aiunt in ingeniis: quae dura et
acerba nascuntur, post fiunt mitia
et iucunda; sed quae gignuntur
statim viēta et mollia, non matūra
mox fiunt sed putria».

XXVII
LECTIO
SEPTIMA ET VICESIMA

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ
ΩΡΙΜΑΖΕΙ
ΟΠΩΣ ΟΙ ΚΑΡΠΟΙ

Aulus Gellius
Noctes Atticae
13,2

(με ορισμένες
αλλαγές)

ΡΩΜΗ, 2^{ος} αι. π.Χ.:

ΑΝΘΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΣΗ

Άποψη ότι τα ελληνικά ήθη
και ο ελληνικός πολιτισμός
διέφθειραν τα χρηστά
ρωμαϊκά ήθη που
επικρατούσαν μέχρι τότε
(*mos maiorum*)

Κυριότερος εκπρόσωπος:
Marcus Porcius Cato

ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΣΗ

Θαυμασμός για τον ελληνικό
πολιτισμό
και
προσαρμογή του στη ρωμαϊκή
πραγματικότητα

Κυριότερος εκπρόσωπος:
Lucius Aemilius Paulus

[Αργότερα, οι αυτοκράτορες:
Νέρων
Αδριανός
Μάρκος Αυρήλιος]

**Apud antiquos Rōmānos
concordia maxima sed
avaritia minima erat.
Rōmāni in suppliciis
deōrum magnifici sed
domi parci erant. Iustitiā
inter se certābant et
patriam curābant. In
bello pericula audaciā
propulsābant et
beneficiis amicitias
parābant. Delecti
consultābant patriae; eis
corpus ex annis
infirmum sed ingenium
propter sapientiam
validum erat.**

**IV
LECTIO QUARTA**

**ΤΑ ΗΘΗ ΤΩΝ
ΑΡΧΑΙΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ**

**Sallustius
*De Catilinae
coniuratione***

**6 και 9
(επιλογή)**

Manius Curius Dentātus maximā frugalitāte utebātur, quo facilius divitias contemnere posset. Die quodam Samnitium legāti ad eum venērunt. Ille se in scamno assidentem apud focum et ex ligneo catillo cenantem eis spectandum praebuit. Samnitium divitias contempsit et Samnītes paupertātem eius mirāti sunt. Nam cum ad eum magnum pondus auri publice missum attulissent, ut eo uterētur, vultum risu solvit et protinus dixit: «Supervacaneae, nē dicam ineptae, legatiōnis ministri, narrāte Samnitibus Manium Curium malle locupletibus imperāre quam ipsum fieri locuplēm; et mementōte me nec acie vinci nec pecuniā corrumpi posse».

**XXXVI
LECTIO
SEXTA ET TRICESIMA**

**ΜΙΑ ΑΠΟΠΕΙΡΑ
ΔΩΡΟΔΟΚΙΑΣ**

Valerius Maximus
*Facta ac dicta
memorabilia*
4,3,5
(με ορισμένες
αλλαγές)

**Imitēmur nostros Brutos, Camillos,
Decios, Curios, Fabricios,
Scipiōnes, innumerabiles alios qui
hanc rem publicam stabilivērunt;
quos equidem in deōrum
immortalium coëtu ac numero
repōno. Amēmus patriam,
pareāmus senatui, consulāmus
bonis; praesentes fructus
neglegāmus, posteritātis gloriae
serviāmus; id esse optimum
putēmus, quod est rectissimum;
sperēmus quae volumus, sed
ferāmus quod acciderit; arbitrēmur
denique corpus virōrum fortium
magnorumque hominum esse
mortāle, animi vero motus et
virtūtis gloriam sempiternam esse.**

**XXII
LECTIO
ALTERA ET VICESIMA**

**ΠΡΟΤΡΟΠΕΣ
ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ
ΡΩΜΑΙΟΥΣ**

**Cicero
Pro Sestio 143
(ελάχιστες
αλλαγές)**

Hic vero, iudices, et fuit in Asiā et viro fortissimo, patri suo, magno adiumento in periculis, solacio in laboribus, gratulatiōni in victoriā fuit. Et si habet Asia suspiciōnem quandam luxuriae, Murēnam laudāre debēmus, quod Asiam vidit sed in Asiā continenter vixit. Quam ob rem accusatōres non Asiae nomen Murēnae obiecerunt, ex quā laus familiae, memoria generi, honos et gloria nomini constitūta est, sed aliquod flagitium ac dedecus aut in Asia susceptum aut ex Asiā deportātum. Meruisse vero stipendia in eo bello virtūtis fuit; patre imperatōre libentissime meruisse pietātis fuit; finem stipendiōrum patris victōriam ac triumphum fuisse felicitātis fuit.

XXX
LECTIO TRICESIMA

**Ο ΛΙΚΙΝΙΟΣ ΜΟΥΡΗΝΑΣ
ΚΑΙ ΤΑ ΗΘΗ
ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ**

Cicero
***Pro Murena* 12**
(με ορισμένες
αλλαγές)

Cato attulit quodam die in curiam ficum praecocem ex Carthagine ostendensque patribus «Interrogo vos» inquit «quando hanc ficum decerptam esse putētis ex arbore». Cum omnes recentem esse dixissent, «Atqui ante tertium diem» inquit «scitōte decerptam esse Carthagine. Tam prope a muris habēmus hostem! Itaque cavēte periculum, tutamini patriam. Opibus urbis nolite confidere. Fiduciam, quae nimia vobis est, deponite. Neminem credideritis patriae consultūrum esse, nisi vos ipsi patriae consulueritis. Mementōte rem publicam in extrēmo discrimine quondam fuisse!» Statimque sumptum est Punicum bellum tertium, quo Carthāgo delēta est.

XXV
LECTIO
QUINTA ET VICESIMA

**ΠΩΣ ΕΝΑ ΣΥΚΟ
ΣΤΑΘΗΚΕ ΑΦΟΡΜΗ
ΝΑ ΚΑΤΑΣΤΡΑΦΕΙ
Η ΚΑΡΧΗΔΟΝΑ**

(Marcus Porcius Cato)

Plinius
Historia Naturalis
15, 74-75
(διασκευή)

L. Aemilio Paulo consuli iterum bellum cum Perse rege gerere obtigit. Ut domum ad vesperum rediit, filiola eius Tertia, quae tum erat admodum parvula, ad complexum patris cucurrit. Pater filiae osculum dedit sed animadvertit eam esse tristiculam. «Quid est» inquit «mea Tertia? Cur tristis es? Quid tibi accidit?» «Mi pater» respondit illa «Persa periit». Perierat enim catellus eo nomine, quem puella multum amābat. Tum pater Tertiae dixit «omen accipio». Sic ex fortuito dicto spem praeclāri triumphī animo praesumpsit.

XII **LECTIO DUODECIMA**

Ο ΥΠΑΤΟΣ
ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΠΑΥΛΟΣ
ΚΑΙ ΤΟ
ΣΚΥΛΑΚΙ
ΤΗΣ ΚΟΡΗΣ ΤΟΥ

Cicero
De divinatione
1,103
(διασκευή)

Pleni omnes sunt libri, plenae sapientium voces, plena exemplōrum vetustas; quae iacērent in tenebris omnia, nisi litterārum lumen accederet. Quam multas imagines fortissimōrum virorum -non solum ad intuendum, verum etiam ad imitandum- scriptōres et Graeci et Latīni nobis reliquērunt! Quas ego, cupidus bene gerendi et administrandi rem publicam, semper mihi proponēbam. Colendo et cogitando homines excellentes animum et mentem meam conformābam. Sic enim -laudem et honestātem solum expetendo, omnes cruciātus corporis et omnia pericula mortis parvi esse ducendo- me pro salūte vestrā in tot ac tantas dimicatiōnes obicere potui.

**XXXII
LECTIO
ALTERA ET TRICESIMA**

**ΕΝΑΣ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ
ΤΗΣ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ**

**Cicero
Pro Archia poeta 14
(διασκευή)**

Κέντρα Ελληνισμού

→ Αθήνα

→ Αλεξάνδρεια

→ Ρόδος

Caesar ex captivis cognoscit quae apud Cicerōnem gerantur quantōque in periculo res sit. Tum cuidam ex equitibus Gallis persuādet ut ad Cicerōnem epistulam deferat. Curat et providet nē, interceptā epistulā, nostra consilia ab hostibus cognoscantur. Quam ob rem epistulam conscriptam Graecis litteris mittit. Legātum monet ut, si adīre non possit, epistulam ad amentum tragulae adliget et intra castra abiciat. In litteris scribit se cum legionibus celeriter adfore. Gallus, periculum veritus, constituit ut tragulam mitteret. Haec casu ad turrim adhaesit et tertio post die a quodam milite conspicitur et ad Cicerōnem defertur. Ille epistulam perlegit militesque adhortātur ut salūtem sperent.

XLV
LECTIO
QUINTA ET QUADRAGESIMA

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΤΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΑΝΑΠΤΕΡΩΝΕΙ
ΤΟ ΗΘΙΚΟ
ΤΩΝ ΠΟΛΙΟΡΚΗΜΕΝΩΝ

Caesar
De bello Gallico
1, 39
(διασκευή)

Ad Quintum fratrem, I,9,27-28 (μετάφραση):

- Τι συμβουλεύει ο Κικέρωνας τον αδελφό του Κόιντο, διοικητή της ρωμαϊκής επαρχίας της Μ. Ασίας το 60 π.Χ.;
- Σε τι συμπέρασμα καταλήγουμε για τη στάση των Ρωμαίων απέναντι στα ελληνικά γράμματα και τον ελληνικό πολιτισμό;

Ας υποθέσουμε ότι ήσουν διοικητής σε κάποια γαλατική, ισπανική ή αφρικανική επαρχία, όπου ο κόσμος είναι απαίδευτος και κοινωνικά καθυστερημένος, με μια λέξη «βάρβαρος». Στην περίπτωση αυτή θα προσπαθούσες να επιβάλεις μια στοιχειώδη τάξη και να δημιουργήσεις, όσο περνούσε από το χέρι σου, τις προϋποθέσεις για τη βελτίωση του επιπέδου αυτών των λαών. Αυτό επιτάσσουν οι ανθρωπιστικές μας παραδόσεις...

Ο τόπος όμως που διοικείς έχει μια ξεχωριστή ιστορία. Ο πολιτισμός, αν μπορώ να το πω έτσι, είναι ελληνική εφεύρεση. Η παιδεία έχει ελληνικές ρίζες και από αυτές τραφήκαμε κι εμείς ως έθνος. Δεν θα διστάσω ποτέ να ομολογήσω ότι το λαμπρό οικοδόμημα της Ρώμης δεν θα μπορούσε να υψωθεί χωρίς τη συμβολή του ελληνικού πολιτισμού, και ότι όσα πετύχαμε εμείς οι Ρωμαίοι τα πετύχαμε υιοθετώντας την εκπαίδευση, την τέχνη και τις επιστήμες των Ελλήνων. Γι' αυτούς τους λόγους, είμαστε σήμερα ηθικά υποχρεωμένοι να αντιμετωπίσουμε τους Έλληνες με τον σεβασμό που μας δίδαξαν και που αρμόζει στη μεγάλη τους ιστορία, και να ξεπληρώσουμε κατά κάποιο τρόπο το χρέος μας απέναντί τους.

Ad Atticum 7,11,1: Τι παρατηρείτε στην πιο κάτω επιστολή του Κικέρωνα στον φίλο του Αττικό;

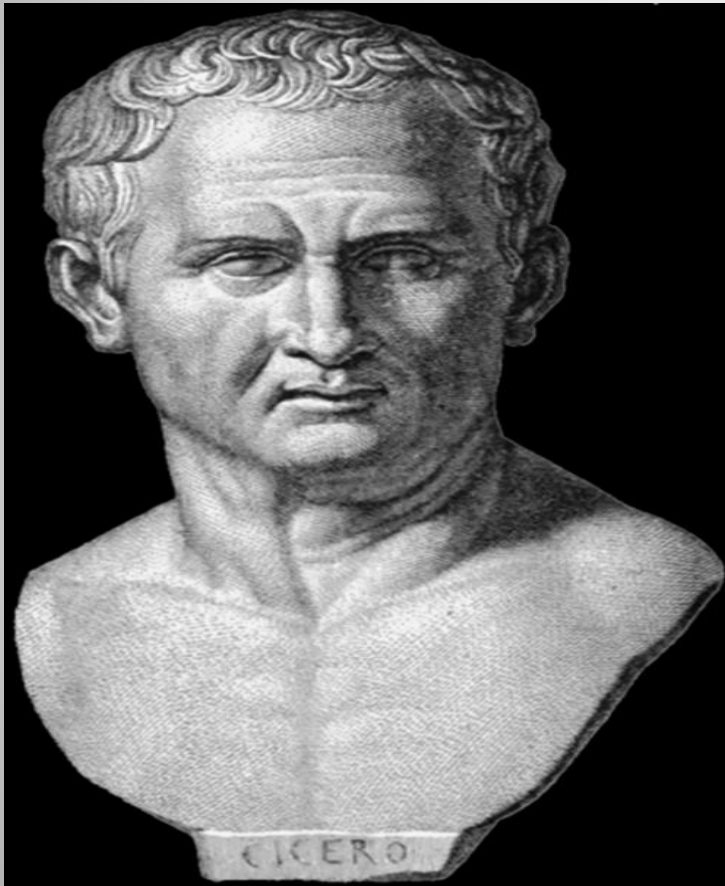
O hominem amentem et miserum qui ne umbram quidem umquam τοῦ καλοῦ viderit! atque haec ait omnia facere se dignitatis causa. ubi est autem dignitas nisi ubi honestas? honestum igitur habere exercitum nullo publico consilio, occupare urbis civium quo facilius sit aditus ad patriam, χρεῶν ἀποκοπὰς, φυγάδων καθόδους, sescenta alia scelera moliri, τὴν θεῶν μεγίστην ὥστ' ἔχειν τυραννίδα?

Ρωμαϊκά Γράμματα
Σχέση με την Ελλάδα
(*Imitatio – Aemulatio*)

Hor. *Epist.* 2.1.156:

***Graecia capta ferum victorem cepit
et artes intulit agresti Latio.***

Marcus Tullius Cicero
(106 – 43 π.Χ.)

ΡΗΤΟΡΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

Pro Cluentio VI

Pro Sestio XXII

Pro Murena XXX

Pro Archia poeta XXXII

Pro Marcello XXXIII

In Catilinam XLII

ΡΗΤΟΡΙΚΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΕΣ

De Oratore XXIV

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ ΕΡΓΑ

De divinatione XII

De amicitia XLIV

De finibus XLVI

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

Ad Quintum fratrem XXVIII

Ad familiares XXXVII

Julius Caesar

(100 – 44 п.Х.)

De bello Gallico

**VII, XV, XVI,
XVII, XLV**

Cornelius Nepos

(110 - 25 n.X.)

*Excellentium
imperatorum vitae,
Hannibal*

XI

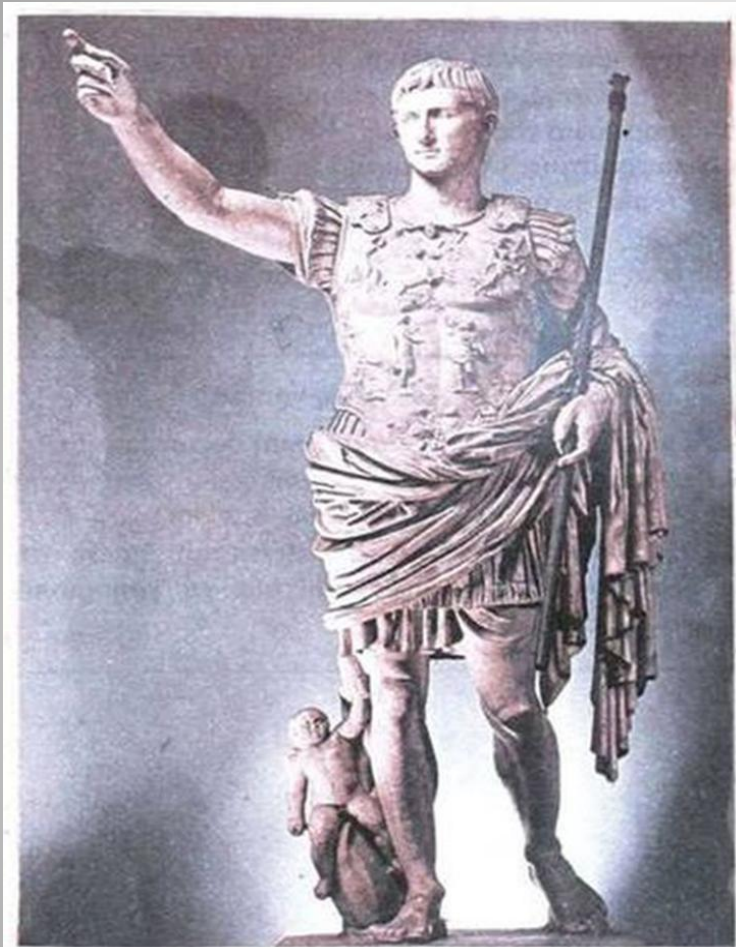
Gaius Sallustius Crispus

(1^{ος} αι. π.Χ.)

***De Catilinae
coniuratione
(επιλογή)***

IV

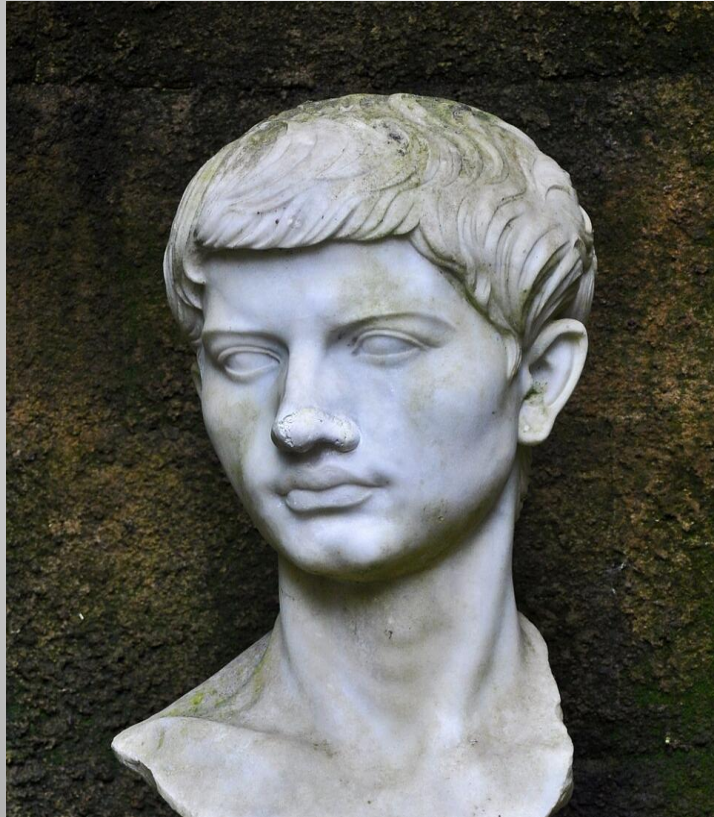
Οκταβιανός Αύγουστος

Γάιος Μαικήνας

Publius Vergilius Maro

(70-19 π.Χ.)

Aeneis

[II]

Χ (διασκευή)

**Silius Italicus, poēta
epicus, vir clarus erat. XVII
(septendecim) libri eius de
bello Punico secundo
pulchri sunt. Ultimis annis
vitae suae in Campaniā se
tenēbat. Multos in illis locis
agros possidēbat. Silius
animum tenerum habēbat.
Gloriae Vergili studēbat
ingeniumque eius fovēbat.
Eum ut puer magistrum
honorābat. Monumentum
eius, quod Neapoli iacēbat,
pro templo habēbat.**

**V
LECTIO QUINTA**

**ΕΝΑΣ 'ΛΑΤΡΗΣ'
ΤΟΥ
ΒΙΡΓΙΛΙΟΥ**

**Plinius
Epistulae 3,7,4-8
(διασκευή)**

Titus Livius
(64/59 π.Χ.-17 μ.Χ.)

Ab urbe condita

XVIII, XXXI, XLIII

Lucius Annaeus Seneca (4 π.Χ.–65 μ.Χ.)

*Consolationes,
Ad Helviam matrem*

XXXV

Epistulae morales

XXXIX

Σενέκας και Νέρωνας

Unum fuisse Homēro servum, tres
Platōni, nullum Zenōni tradunt. Nemo
vero eos miserētur, quod infelicit
vixerint. Menēnius Agrippa, qui inter
patres ac plēbem publicae gratiae
sequester fuit, aere collāto funerātus
est. Atilius Rēgulus, cum Poenos in
Africā funderet, ad sentum scripsit
mercenarium suum discessisse et ab
eo desertum esse rus; id senatui
publice curārī placuit, quoniam
Rēgulus aberat. Scipiōnis filiae ex
aerario dotem accepērunt, quia nihil
illis reliquerat pater. Aequum
mehercule erat populum Rōmānum
tribūtum Scipiōni conferre, cum a
Carthagine semper tribūtum ipse
exigeret. O felices viros puellārum,
quibus populus Rōmānus loco soceri
fuit!

XXXV
LECTIO
QUINTA ET TRICESIMA

Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ
ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΑ ΔΕΙΝΑ
ΤΗΣ ΕΞΟΡΙΑΣ

Seneca
Consolatio ad
Helviam 12, 4-6
(διασκευή)

**Sapientem nec paupertas nec dolor
prohibet, nec eae res, quae
imperitos avertunt et praecipites
agunt. Tu illum premi putas malis?
Utitur! Non ex ebore tantum
Phidias sciēbat facere simulacra; ex
aere quoque faciēbat. Si marmor illi
obtulisses, si viliōrem materiam,
fecisset tale, quale ex illā fieri
optimum posset. Eōdem modo
sapiens virtūtem, si licēbit, in
divitiis explicābit, si minus, in
paupertāte; si poterit, in patriā, si
minus, in exilio; si poterit,
imperātor, si minus, miles; si
poterit, integer, si minus, debilis.
Quamcumque fortūnam acceperit,
aliquid ex illa memorabile efficiet.**

**XXXIX
LECTIO
UNDEQUADRAGESIMA**

**ΕΝΑ ΠΡΟΤΥΠΟ
ΙΔΑΝΙΚΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ**

**Seneca
Epistulae
85, 39-40**

Valerius Maximus (1ος αι. μ.Χ.)

***Facta et dicta
memorabilia***

**XIII, XIV, XXXIV, XXXVI,
XXXVIII, XL, XLIX, L**

Gaius Plinius Secundus

(23 μ.Χ.-25/8/79 μ.Χ.)

Historia Naturalis

XXV

Gaius Plinius Caecilius Secundus (61-113 μ.X.)

Epistulae

V, VIII, XXIII, XXVI

C. Plinius Marcellino suo salūtem.

**Tristissimus haec tibi scribo:
Fundāni nostri filia minor mortua
est. Eā puellā nihil umquam
festivius, nihil amabilius nec
longiōre vitā dignius vidi.
Nondum annos XIII impleverat,
et iam illi anīlis prudentia,
matronālis gravitas erat et tamen
suavitas puellāris. Ut illa patris
cervicibus inhaerēbat! ut nos
amīcos paternos et amanter et
modeste complectebātur! ut
nutrīces, ut paedagōgos, ut
praeceptōres diligēbat! quam
studiōse, quam intellegenter
lectitābat! ut parce ludēbat! Quā
illa patientiā, quā etiam
constantīā novissimam
valetudinem tulit!**

**XXVI
LECTIO
SEXTA ET VICESIMA**

**Ο ΠΛΙΝΙΟΣ
ΑΝΑΓΓΕΛΛΕΙ
ΕΝΑ ΘΛΙΒΕΡΟ
ΓΕΓΟΝΟΣ**

**Plinius
Epistulae 5,16
(με ελάχιστες
αλλαγές)**

Gaius Suetonius Tranquillus

(1os - 2os al. μ.X.)

De viris illustribus

XX

Aulus Gellius

(2os al. μ.X.)

Noctes Atticae

XXVII, XLI, XLVIII

**Curius et Fabricius, antiquissimi viri,
et his antiquiōres Horatii plane ac
dilucide cum suis locūti sunt; non
Sicanōrum aut Pelasgōrum, qui primi
coluisse Italiam dicuntur, sed aetātis
suae verbis utebantur. Tu autem,
proinde quasi cum matre Evandri
nunc loquāris, sermōne abhinc multis
annis iam obsoletō uteris, quod
neminem scire atque intellegere vis,
quae dicas. Quin, homo inepte, taces,
ut consequāris, quod vis? Sed
antiquitātem tibi placēre dicis, quod
honestā et bonā et modestā sit. Sic
ergo vive, ut viri antīqui, sed sic
loquere, ut viri aetātis nostrae; atque
id quod a C. Caesare scriptum est,
habe semper in memoriā et in
pectore: «tamquam scopulum, sic
fugias verbum insolens atque
inaudītum».**

**XLI
LECTIO
PRIMA ET QUADRAGESIMA**

**ΜΙΛΑ ΓΙΑ ΝΑ ΣΕ
ΚΑΤΑΛΑΒΑΙΝΟΥΝ,
ΟΧΙ ΓΙΑ ΝΑ ΜΙΛΑΣ**

**Aulus Gellius
Noctes Atticae
1,10**

(με ελάχιστες
αλλαγές)

Eutropius

(4^{ος} αι. μ.Χ.)

Breviarium Historiae Romanae

IX, XIX

Servius

(4os al. μ.Χ.)

In Vergilii Aeneidem Commentarii

XXI

Macrobius (5^{ος} αι. μ.Χ.)

Saturnalia

XXIX, XLVII

Μυθολογία των Ρωμαίων – Σχέση με την ελληνική μυθολογία

- ❖ Ταύτιση θεών με τους ελληνικούς – αντίστοιχες ιδιότητες (Neptunus, Minerva, Diana, Orcus, Iupiter, Venus, Iuno, Saturnus κτλ)
- ❖ Υιοθέτηση ελληνικών μύθων

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ: διάσωση – διάδοση ελληνικών μύθων

ΟΜΩΣ:

- ❖ Ρωμαϊκή οπτική γωνία (χαρακτήρας θεών, σκοπός μύθων κτλ)
- ❖ Ιδρυτικοί μύθοι Ρώμης (Aeneas, Hercules) – ιδεολογικό πρόγραμμα Οκταβιανού Αυγούστου

**Cēpheus et Cassiope
Andromedam filiam habent.
Cassiope, superba formā suā,
cum Nymphis se comparat.
Neptūnus irārtus ad oram
Aethiopiae urget beluam
marīnam, quae incolis nocet.
Oraculum incolis respondet:
«regia hostia deo placet!» Tum
Cēpheus Andromedam ad
scopulum adligat; belua ad
Andromedam se movet. Repente
Perseus calceis pennātis advolat;
puellam videt et stupet formā
puellae. Perseus hastā beluam
delet et Andromedam liberat.
Cēpheus, Cassiope et incolae
Aethiopiae valde gaudent.**

III LECTIO TERTIA

Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΗΣ ΑΝΔΡΟΜΕΔΑΣ

(πλαστό κείμενο)

**Hercules boves Geryōnis ex
Hispaniā in eum locum adduxisse
dicitur, ubi postea Rōmulus urbem
Rōmam condidit. Prope Tiberim
fluvium Hercules boves refecisse
fertur et ipse de viā fessus ibi
dormivisse. Tum Cacus pastor,
fretus viribus, boves quosdam in
speluncam caudis traxit aversos.
Ubi Hercules, e somno excitātus,
gregem aspexit et partem abesse
sensit, pergit ad proximan
speluncam; sed postquam boum
vestigia foras versa vidit, confūsus
gregem ex loco infesto amovēre
coepit. Sed bovim mugītus ex
speluncā audītus Herculem
convertit. Tum Cacus, vi prohibēre
eum conātus, Herculis clavā
interficitur.**

**XVIII
LECTIO
DUODEVICESIMA**

**Ο ΗΡΑΚΛΗΣ
ΣΤΗΝ
ΙΤΑΛΙΑ**

**Titus Livius
Ab urbe condita
1.7.4-8
(διασκευή)**

**ΑΛΛΕΣ ΠΤΥΧΕΣ ΜΕΛΕΤΗΣ (ενδεικτικά)
ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ:
(συσχετισμός με Μαθήματα)**

- Κοινωνική ζωή – Θρησκευτική ζωή
- Πολιτισμικές αξίες – Ιδεολογία

π.χ.:

- **Άγνοια / Δεισιδαιμονίες / Οίωνοι / Ονειρομαντεία: XII, XIII, XIV, XVII, XXXVIII, XLVIII**
- **Οικογένεια: II, XII, XXIII, XXVI, XLIII, XLVII, XLIX**
- **Γυναίκα / γυναικεία αρετή: IX, XXIII, XXVI, XLVII, XLIX**
- **Θρησκευτικότητα: IV, VIII, X, XXXVIII**
- **Ασχολίες: VIII, XXIX**
- **Εξορία: I, XXI, XXXV, XXXIX, XLIV, XLVII**
- **Πτυχές του mos maiorum: IV, XI, XXII, XXX, XXXVI**
- **Στρατός / πειθαρχία: XXXI**
- **Νόμοι / Δικαιοσύνη: IV, VI, XLVI**

Magnus timor exercitum occupāvit ex vocibus Gallōrum ac mercatōrum, qui Germānos ingenti magnitudine corporum et incredibili virtūte esse praedicābant. Alius aliā de causā discedere cupiēbat. Nonnulli pudōre adducti remanēbant. Hi neque vultum fingere neque lacrimas tenēre poterant; abditi in tabernaculis aut suum fatum querebantur aut cum familiaribus suis commūne periculum miserabantur. Totis castris testamenta obsignabantur. Horum vocibus ac timōre paulātim etiam ii, qui rei miliātris perīti habebantur, perturbabantur.

**XVII
LECTIO
SEPTIMA DECIMA**

**ΦΟΒΟΣ
ΜΠΡΟΣΤΑ
ΣΤΟ ΑΓΝΩΣΤΟ**

**Caesar
De bello Gallico
1, 39
(διασκευή)**

Sulpicius Gallus legātus Luci Aemili Pauli erat, qui bellum adversus Persen regem gerēbat. Serēnā nocte subito luna defecerat; ob repentinum monstrum terror animos militum invaserat et exercitus fiduciam amiserat. Tum Sulpicius Gallus de caeli ratiōne et de stellārum lunaeque statu ac motibus disputāvit eōque modo exercitum alacrem in pugnam misit. Sic liberāles artes Galli aditum ad illustrem illam Pauliānam victoriam dedērunt. Quia ille metum exercitus Rōmāni vicerat, imperātor adversarios vincere potuit!

**XIII
LECTIO
TERTIA DECIMA**

**ΠΩΣ Η ΓΝΩΣΗ
ΝΙΚΗΣΕ ΤΗ
ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑ**

Valerius Maximus
*Facta ac dicta
memorabilia*
8,11,1
(διασκευή)

L. Aemilio Paulo consuli iterum bellum cum Perse rege gerere obtigit. Ut domum ad vesperum rediit, filiola eius Tertia, quae tum erat admodum parvula, ad complexum patris cucurrit. Pater filiae osculum dedit sed animadvertit eam esse tristiculam. «Quid est» inquit «mea Tertia? Cur tristis es? Quid tibi accidit?» «Mi pater» respondit illa «Persa periit». Perierat enim catellus eo nomine, quem puella multum amābat. Tum pater Tertiae dixit «**omen** accipio». Sic ex fortuito dicto spem praeclāri triumphī animo praesumpsit.

XII **LECTIO DUODECIMA**

Ο ΥΠΑΤΟΣ
ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΠΑΥΛΟΣ
ΚΑΙ ΤΟ
ΣΚΥΛΑΚΙ
ΤΗΣ ΚΟΡΗΣ ΤΟΥ

Cicero
De divinatione
1,103
(διασκευή)

Caecilia, uxor Metelli, dum more
prisco **omen** nuptiāle petit filiae
sorōris, ipsa fēcit omen. Nam in
sacello quodam nocte cum sorōris
filiā persedēbat expectabatque
dum aliqua vox congruens
proposito audirētur. Tandem
puella, longā morā standi fessa,
rogāvit materteram, ut sibi
paulisper loco cederet. Tum
Caecilia puellae dixit: «ego
libenter tibi meā sede cedo». Hoc
dictum paulo post res ipsa
confirmāvit. Nam mortua est
Caecilia, quam Metellus, dum
vixit, multum amāvit; postea is
puellam in matrimonium duxit.

**XXXVIII
LECTIO
DUODEQUADRAGESIMA**

**Η ΜΟΙΡΑ
ΤΗΣ
ΚΑΙΚΙΛΙΑΣ**

Valerius Maximus
*Facta ac dicta
memorabilia*
1,5,4
(διασκευή)

Post bellum Actiacum Cassius Parmensis, qui in exercitu M. Antōnii fuerat, Athēnas confūgit. Ibi vix animum sollicitum somno dederat, cum repente apparuit ei species horrenda. Existimāvit ad se venīre hominem ingentis magnitudinis et facie squalidā, similem effigiēi mortui. Quem simul aspexit Cassius, timōrem concēpit nomenque eius audire cupīvit. Respondit ille se esse Orcum. Tum terror Cassium concussit et e somno eum excitāvit. Cassius servos inclamāvit et de homine eos interrogāvit. Illi neminem viderant. Cassius iterum se somno dedit eandemque speciem somniāvit. Paucis post diēbus res ipsa fidem somnii confirmāvit. Nam Octaviānus supplicio capitis eum adfēcit.

XIV **LECTIO QUARTA DECIMA**

ΕΝΑ ΦΟΒΕΡΟ
ΟΝΕΙΡΟ

Valerius Maximus
Facta ac dicta
memorabilia
1,7,7
(διασκευή)

Cerva alba eximiae pulchritūdinis Sertōrio a Lusitāno quodam dono data erat. Sertōrius omnibus persuāsit cervam, instinctam numine Diānae, conloqui secum et docēre, quae utilia factu essent. Si quid durius ei videbātur, quod imperandum militibus esset, a cervā sese monitum esse praedicābat. Ea cerva quodam die fūgit et perisse credita est. Cum aliquis Sertōrio nuntiavisset cervam inventam esse, Sertōrius eum iussit tacēre; praeterea praecēpit ut eam postero die repente in eum locum emitteret, in quo ipse cum amīcis futūrus esset. Postridie eius diēi Sertōrius, admissis amīcis in cubiculum suum, dixit eis **visum in somno** sibi esse cervam, quae perisset, ad se reverti. Cum cerva, emissa a servo, in cubiculum Sertōrii introrupisset, admiratio magna orta est.

XLVIII
LECTIO
DUODEQUINGAGESIMA

ΤΟ ΕΛΑΦΙ
ΤΟΥ
ΣΕΡΤΩΡΙΟΥ

Aulus Gellius
Noctes Atticae
15,22, 4-9
(διασκευή)

ΑΝΘΩΛΟΓΟΥΝΤΑΙ ΟΙ:

- Cornelius **Nepos** (110-25 π.Χ.): XI
- Marcus Tullius **Cicero** (106 – 43 π.Χ.): VI, XII, XXII, XXIV, XXVIII, XXX, XXXII, XXXIII, XXXVII, XLII, XLIV, XLVI
- **Iulius Caesar** (100-44 π.Χ.): VII, XV, XVI, XVII, XLV
- Gaius **Sallustius** Crispus (1^{ος} αι. π.Χ.): IV
- **Titus Livius** (64/59 π.Χ.-17 μ.Χ.): XVIII, XXXI, XLIII
- Publius **Vergilius** Maro (70–19 π.Χ.): [II], X
- **Valerius Maximus** (1^{ος} αι. μ.Χ.): XIII, XIV, XXXIV, XXXVI, XXXVIII, XL, XLIX, L
- Lucius Annaeus **Seneca** (4 π.Χ.–65 μ.Χ.): XXXV, XXXIX
- Gaius **Plinius** Secundus (23 μ.Χ.-25/8/79 μ.Χ.): XXV
- Gaius **Plinius** Caecilius Secundus (61-113 μ.Χ.): V, VIII, XXIII, XXVI
- Gaius **Suetonius**, Tranquillus (1^{ος} – 2^{ος} αι. μ. Χ.): XX
- **Aulus Gellius**, (2^{ος} αι. μ.Χ.): XXVII, XLI, XLVIII
- **Eutropius** (4^{ος} αι. μ.Χ.): IX, XIX
- **Servius** (4^{ος} αι. μ.Χ.): XXI
- **Macrobius** (5^{ος} αι. μ.Χ.): XXIX, XLVII

ΓΙΝΕΤΑΙ ΑΝΑΦΟΡΑ (σε κείμενα ή εισαγωγές) ΣΤΟΥΣ:

- Marcus Porcius **Cato** (234-149 π.Χ.): XXV
- Quintus **Horatius** Flaccus (65-27 π.Χ.):
εισαγωγή
- Publius **Ovidius** Naso (43 π.Χ.-17 μ.Χ.): I, III
- Cornelius **Tacitus** (56-120 μ.Χ.): VIII, XV

Ευχαριστώ για την προσοχή σας!

Δανάη Γεωργιάδου
ΕΜΕ Φιλολογικών Μαθημάτων - Υπεύθυνη ΟΑΠ Λατινικών

Λευκωσία, 28/2/2026